

Teologi och mänskliga rättigheter

- ett samtalsdokument inom programmet *Social hållbarhet fokus tillit och demokrati*

Inledning

Mänskliga rättigheter och kristen teologi är två "språk" som vart och ett är en hjälp när vi talar och agerar för stora och goda ting i vår värld. Kristen teologi kan också få motivera och understödja mänskliga rättigheter, liksom de två språken ömsesidigt kan kritisera och komplettera varandra.

Det finns en mängd trossatser och traditioner inom kristen teologi som motiverar mänskliga rättigheter och som också är grund för den metod som Svenska kyrkan förespråkar i arbetet för mänskliga rättigheter; *Rättighetsbaserat arbete*. Barnkonsekvensanalys utifrån barnens rättigheter är också en självklarhet i Svenska kyrkans beslutsfattande och verksamhet. I denna text använder vi den apostoliska trosbekännelsen som en ram för att belysa några av trossatserna till stöd för, men också för att ställa kritiska frågor till mänskliga rättigheter. Den apostoliska trosbekännelsen läser vi i nästan varje gudstjänst i Svenska kyrkan och kan sägas vara en sammanfattning av den kristna tron i dess fullhet. Genom att här visa att människans värde och rättigheter får stöd av det som uttrycks i trosbekännelsen visar vi också att detta helt och fullt har stöd i kristen tro.

Teologi och kyrkans maktställning har genom historien också använts för att trycka ner mänskliga rättigheter. Samer, kvinnor, religiösa olikänkare, sexuella minoriteter är några av de grupper vars rättigheter Svenska kyrkan kränkt. Den här texten är ett försök, av de många som behövs, för att stödja och inspirera arbetet inom kyrkan för människans värde och värdighet och för att stå upp mot missbruk av kyrka och teologi. Texten vill väcka samtal om hur vår gudstro kan stödja detta arbete. I slutet finns samtalsfrågor och en litteraturlista som kan vara en hjälp i detta samtal.

Texten har vuxit fram genom att tre präster och teologer från tre stift har samlat in församlingsmedarbetares erfarenhet av och trosmotiv för att arbeta med migranter och andra människor i utsatthet i vårt samhälle. Dessa erfarenheter och trosmotiv har sedan fått möta material från andra källor i Bibeln, kyrkohistorien och i nutid. Detta sätt att arbeta kan sägas likna befrielse-teologisk metod, där man utgår från erfarenheter och sedan låter Bibeln och traditionen hjälpa till i tolkningen av dessa erfarenheter, för att detta till sist ska leda till handling. I texten har vi tagit med citat från församlingsmedarbetarna bland annat för att visa att detta utgår från kyrkans aktuella erfarenheter och för att formulandet av kyrkans teologi och tro är ett pågående skeende som varje kristen är en del av.

Vi tror på Gud Fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare.

I trosbekännelsens första artikel hittar vi det enklaste och starkaste stödet för mänskliga rättigheter. Vi bekänner att Gud skapat världen, himmel och jord, alla dess varelser - och särskilt människan till sin avbild - och sett att detta är gott.

Vi är på detta sätt skapade till att leva i relation och i ansvar för att ta hand om våra medmänniskor och hela Guds skapelse. Gud har skapat hela världen där allt hör ihop i en helhet. Ingen eller inget står ensamt utan hör ihop med alla och allt annat.

Martin Luther (1483-1546) skriver i sin förklaring till första artikeln i Lilla katekesen "*Jag tror att Gud har skapat mig och alla varelser, gett mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förnuft och alla*

sinnen, och att han alltjämt uppehåller mig.” Har Gud skapat oss alla med kropp och själ, förnuft och alla sinnen behöver vi lyssna till varandras förnuftiga röster och känslor. Demokratiska former bygger på en tillit till att den andre har något att bidra med i vårt gemensamma ansvar för vår värld.

I artikel 1 av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (härefter ”Förklaringen”) står det *”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.”*

Förklaringen kom till strax efter andra världskriget. I inledningen till Förklaringen kan man se att minnen och erfarenheter av denna katastrof har gett tydliga motiv till att arbeta för människans värde och värdighet: *”Eftersom ringaktning och förakt för de mänskliga rättigheterna har lett till barbariska gärningar...”* Kristen tro kan komplettera denna grund med sitt skapelsemotiv. För kristna får tanken om människans värde och värdighet ytterligare stöd ifrån vår tro att vi är Guds skapelse. Som Guds skapelser har vi ett värde genom vår blotta existens. Detta är ett oersättligt värde som hela tiden går utöver våra mänskliga värdeskalor.

Men, trots att vi är skapade till att vara Gud lika, är Gud alltid olik och mer än vi någonsin kan vara. I Guds allsmäktighet bekänner vi att Gud och Guds vägar är större än vad vi kan omfatta. Att varje människa har ett oersättligt värde och att Guds vägar är större innebär att vi inte kan döma över, kränka eller krympa andras liv. Vi har däremot uppgiften att ta emot och ge Guds livgivande kärlek vidare. Den uttrycker sig i arbete för rätten till liv, till hälsa och befrielse från förtryck.

Påståendet att Gud alltid är större innebär också en kritik av totalitära ideologier. Vi når aldrig en perfekt lösning på världens alla problem och utmaningar, inget politiskt system eller uppsättning av lagar är perfekt. Ett ”perfekt” system kräver inget ifrågasättande, ingen demokrati med många röster.

Paulus skrev *”Låt ingen göra er till fångar i de tomma och bedrägliga vishetsläror som bygger på mänskliga traditioner och kosmiska makter och inte på Kristus. Ty i honom har hela den gudomliga fullheten förkroppsligats och tagit sin boning. Och i honom, som är huvudet för alla härskare och makter, har ni nått er fullhet.”* (Kol 2:19) Detta är en annan bild från kristen tradition som varnar för att låta läror och system fånga människan.

Paulus skrev också om kroppen som en metafor för kyrkan där alla kroppens delar är beroende av varandra: *Men när Gud satte samman kroppen lät han de ringare delarna bli särskilt ärade, för att det inte skulle uppstå splittring inom kroppen och för att alla delarna skulle visa varandra samma omsorg. Lider en kroppsdel, så lider också alla de andra. Blir en del hedrad, så gläder sig också alla de andra”* (1 Kor 12:24-26).

Den fullhet i Kristus som Paulus skrev om i första citatet blir i andra citatet summan av kroppsdelarna. Att då låta de olika delarna komma till tals, i all sin komplexitet och motsägelsefullhet, är att ge plats för Kristi fullhet. Detta förhållande garanterar fortsatt strävan efter bättre lösningar, uppmuntrar till arbete för demokrati och mänskliga rättigheter, och ger den kristne en uppgift att vara aktiv i världen. Att det perfekta inte går att nå gör inte livet meningslöst utan ger tvärtom livet sin strävan och mening.

*”Skäms inte för att du är människa, var stolt!
Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt.
Du blir aldrig färdig, och det är som det skall.”*
ur Romanska bågar, Tomas Tranströmer -

Vi tror ock på Jesus Kristus, hans enfödde son, vår Herre, vilken är avlad av den heliga Anden, född av Jungfrun Maria...

Jesus, Guds son, föddes av jungfru Maria och delade människans livsvillkor. En församlingsmedarbetare refererar gamla traditioner från Egyptisk koptiska kyrkan om den heliga familjens flykt i Egypten, där det berättas om hur familjen upplever den utsatthet, främlingsfientlighet och gästfrihet som flyktingar i alla tider mött. Församlingsmedarbetaren menar att Jesus handlingar och bud om att stå upp för utsatta kan gå tillbaka till det han själv upplevde som nyfödd och kanske fick berättat för sig av sina föräldrar när han blev äldre.

"För att du inte tog det gudomliga dig till en krona, för att du valde smälek och fattigdom, vet vi vem Gud är." Sv Ps. 38

Intermezzo om Jesus liv. I trosbekännelsen är det ett tidshopp mellan "född av Jungfru Maria" och "pinad under Pontius Pilatus", där hela Jesu liv får plats. Jesus Kristus är sann Gud och sann människa. Hans liv, hans ofta gränsöverskridande möten med människor och hans kritik av orättfärdig behandling av människor ger motiv till kristna att stå upp för mänskliga rättigheter, tillit och demokrati.

Men vi kan också hitta förebilder bland de människor Jesus mötte, i deras aktiva handlande för att ta sig ur en förtryckande situation. Ett tydligt exempel är kvinnan som led av blödningar och därför uppfattades som oren (Matt 9, Mark 5, Luk 8). Hon blev på grund av detta utstött, både socialt och religiöst och var troligen minst lika svårt som hennes fysiska sjukdom. I bibeltexten hos Markus och Lukas står det att folk tränger sig på Jesus. Kvinnan måste därför rimligen röra vid andra människor innan hon själv kan röra vid Jesu manteltofs. Det innebär att hon själv inte accepterar den stämpel av orenhet som omgivningen gett henne. Hon är själv ett subjekt, en handlande människa och inte bara ett objekt för Jesus bekräftande läkande. På samma sätt kan vi ifrågasätta tolkningar av bibeltexter som ensidigt fokuserar på Jesus på ett sätt som osynliggör eller objektifierar andra aktörer i berättelsen. Det finns ett flertal exempel på människor som i mötet med Jesus aktivt står upp för sin rätt, t ex Kvinnan vid Sykars/Jakobs brunn (Joh 4), den syriofenikiska/kananeiska kvinnan (Matt 15, Mark 7), den lame mannen i Kafarnaum (Luk 5).

"Mästare, vilket är det största budet i lagen?" Han svarade honom: "Du skall älska Herren, din Gud, med hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela ditt förstånd. Detta är det största och första budet. Sedan kommer ett av samma slag: Du skall älska din nästa som dig själv. På dessa båda bud vilar hela lagen och profeterna." Matt 22:37-39

Jesus är också en profet i linje med Bibelns andra profeter, som rasar mot maktmissbruk och både i ord och handling står upp för människor i utsatthet. Kristna har en "*profetisk uppgift: att synliggöra tron som kraft och motståndskraft*" skriver en av våra församlingsmedarbetare. Jesus ord om att lagen vilar på kärleksbudet, kan få vara ett kritiskt verktyg när vi bedömer skrivande och tillämpning av lagar och mänskliga rättigheter. Det juridiska rättighetspråket kan lätt bli torrt och tappa förståelsen för de djupa människorna bär, djupa som det kristna språket fångar upp i sitt tal om kärlek, generositet och nåd.

...pinad under Pontius Pilatus, korsfäst, död och begravnen, nederstigen till dödsriket, på tredje dagen uppstånden igen ifrån det döda,...

Pontius Pilatus är tillsammans med Maria och Jesus de enda personerna som nämns i trosbekännelsen. En kritisk relation till världslig makt, i trosbekännelsen framställd på ett negativt sätt, är en del av det kristna livet. Att hävda att kristen tro inte ska ha med politik att göra blir därför ohållbart.

En konkret person, Pontius Pilatus, som nämns vid namn, torterar en annan konkret person som tidigare nämnts vid namn, Jesus. Det är konkret och tydligt. När politiken kommer att handla om abstrakta svepande krafter som kapitalism, byråkratisering och globalisering riskerar den att förlora kontakt med det konkreta, varje skapad varelse, som är all politikens ursprung. I kyrkan möts dagligen människor som är fattiga, hemlösa, asylsökande, misshandlade och andra. En person uttrycker det som att gemenskapen i kyrkan är en möjliggörare som skapar rum för möten, möten över gränser, över språkbarriärer, över tid och rum, som ger ny gemenskap, nya roller och nya sammanhang. Dessa konkreta möten får ibland vara källa till politiskt påverkansarbete. Ett arbete som behöver adressera de svepande krafterna men också kräva ansvar av namngivna personer för deras beslut eller undfallenhet att fatta beslut.

Jesus död och uppståndelse är det starkaste uttrycket för det vi kallar försoningen. I kyrkan finns det många tolkningar av vad försoningen är och innebär. Ett sätt att förstå det är att i Jesu död och uppståndelse uttrycks Guds förlösande och kärleksfulla handlande för oss människor, så att vi kan bli befriade till handling. Försoningen ger på det sättet redskap till oss att leva våra liv här och nu fullt ut. I en av reflektionerna från våra församlingar uttrycks det så här *"Våga vara där i det svåra, det är inte medberoende, det är empati – att stå kvar. [Det sker ett] påskunder i varje läge där vi vågar stå kvar, när någon delar vår smärta."*

Guds sårbarhet uttrycks också i detta avsnitt av trosbekännelsen: "Pinad", "korsfäst, död". När Gud i inkarnationen delar vad det är att vara människa, delar Gud också vår sårbarhet. Sårbarheten är en av människans gemensamma villkor. Vi kan känna igen oss i varandras lidande, och solidarisera oss med andra i deras lidande. *"Du skall inte vränga rätten för invandraren eller den faderlöse, och en änkas kläder skall du inte ta som pant. Kom ihåg att du själv en gång var slav i Egypten och att Herren, din Gud, befriade dig därifrån. Därför ger jag dig denna befallning att följa."* 5 Mos 24:14-18

Lidande är förstas inget eftersträvanvärt, men vi hamnar alla i situationer där vår sårbarhet visas och ibland kan ett motstånd mot förtryck leda till att vi själva utsätts för lidande.

"Det som är svagt i världen utvalde Gud för att låta det starka stå där med skam" 1 Kor 1:27

Minnena från slaveriet i Egypten och Kristus död och uppståndelse är inte bara en kallelse till medlidande, utan kräver också att orsaken till lidandet adresseras. Varför behandlas människor orättfärdigt och orättvist? Det finns också en stark tradition att tolka försoningen med ett juridiskt språk. Rättfärdiggörelse är ju ett annat ord för försoningen och *rätt* finns i ordet rättfärdiggörelse, rättvisa ligger inte långt därifrån. När människor behandlas orättvist, när mänskliga rättigheter kränks blir det den kristnes skyldighet att motsätta sig detta.

Men också kärlekens språk används för att tolka försoningen. Kärleken går utöver rättvisan och ligger som grund för buden, för det juridiska (se ovan om kärleksbudet). *"Tron betonar Guds kärlek, vilket är något mer än rättvisa i betydelsen vilken rätt varje person bör ha, utan istället handlar om vad vi kan ge varandra i generositet, såsom Gud är generös mot oss. Om ett rättighetspråk handlar om att få det grundläggande, firar trons språk Guds överväldigande och överflödande nåderika kärlek"*, skriver Susan Durber i *Putting God to rights – a theological reflection on Human Rights*, från Christian Aid.

... uppstigen till himmelen, sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida, därifrån igenkommande till att döma levande och döda.

På Kristi Himmelfärds dag läser vi i Apostlagärningarna om hur Jesus stiger upp till himlen. Lärjungarna bevittnar detta när två män i vita kläder dyker upp och säger *"Galiléer, varför står ni och*

ser mot himlen?” (Apg 1:11). De två männen lovar sedan att Jesus ska komma tillbaka för att ”döma levande och döda” som vi säger i trosbekännelsen. Den mest kända text som berättar om hur den domen ska gå till hittar vi i Matteusevangeliet, där Jesus bland annat säger:

”Kom, ni som har fått min faders välsignelse, och överta det rike som har väntat er sedan världens skapelse. Jag var hungrig och ni gav mig att äta, jag var törstig och ni gav mig att dricka, jag var hemlös och ni tog hand om mig, jag var naken och ni gav mig kläder, jag var sjuk och ni såg till mig, jag satt i fängelse och ni besökte mig.” Matt 25:34-36

Dessa texter har genom kyrkans historia lett till att människor riktat blicken mot sina medmänniskor och, istället för att stirra upp mot himlen, tryggt och sakligt agerat för världens och för medmänniskornas bästa. Hos församlingsmedarbetaren som ser berättelserna om den heliga familjens tid i Egypten som motiv för sitt arbete, hittar vi exempel på detta: *”Vi har bara stött på fyra personer i berättelserna om den Heliga Familjens flykt som nämns vid namn. Två av dessa är rånare, en är en snickare som Josef träffat i Jerusalem innan flykten och en av dem är Klum i dagens Tel basta, i Nildeltat. När alla andra i staden visade dem förakt och fientlighet gav Klum och hans familj vänlighet, husrum, skydd och mat. De gick utanför det som förväntades, de gjorde det lilla – som är det stora – extra för den utsatta familjen. Jag tror att det är Klum och andra människor under åren i Egypten som är grunden för Jesus: Jag var hungrig, törstig, naken, hemlös... och ni gav mig...”*

Vi tro och på den heliga Anden, en helig allmänlig kyrka, det heligas samfund...

Trosbekännelsens tredje artikel handlar om Anden och kyrkan. Anden gavs vid kyrkans födelse, den första pingstdagen, till en mångfald av människor som började tala om Gud på sina olika språk. Kyrkan består allt sedan dess av människor med en mångfald av bakgrunder. Kyrkan är en gemenskap där de olika rösterna som talar om Gud på sina olika språk. På detta sätt är kyrkan till sin konstitution en demokrati där varje människas röst måste få höras.

Kyrkan har uppdraget att vittna om och sprida evangeliet, att vara Guds händer i världen. Det innebär att stå upp för människor i utsatta situationer. De heliga i kyrkan, de heligas samfund, är människor som har gått före och visat vägen för detta handlande. Det kan handla om våra förebilder och helgon från lång tid tillbaka, men också om fromma bedjande och handlande förebilder i vår närhet. En församlingsmedarbetare berättar om sin pappa och sin syster:

”Som barn fick vi vänja oss vid att aldrig säkert veta vem som fanns i huset när vi vaknade på morgonen. Det kunde sova någon i vardagsrummet eller på en madrass på köksgolvet. Pappa kunde ha träffat på någon ute på stan, på gatan som behövde sova ruset av sig, som behövde en plats att sova på eller som behövde sitta och prata en hel natt om livets stora frågor. Han älskade att steka pannkakor på nätterna så...ja...pannkaka och ett snack och en madrass och en filt kunde han erbjuda en behövande. Detta var en stor del i hans kristna varande. (...)

En bit utanför Helsingfors fanns Mankans soptipp. På den tiden fanns det människor som levde kring den tippen. De mest utstötta kan man väl lugnt säga. Min syster diakonissan förväntade sig inte att de skulle komma till kyrkan eller till församlingens träffar, så hon drog ut till dem. Hon besökte gubbarna kring tippen regelbundet och till jul och andra högtider släpade hon ut mat till dem där. Det var stora kastruller med soppa, bröd, julmat ja, allt. Också små julklappar till julen.

Hon fick också så småningom med sig grannförsamlingens diakonissa och tillsammans byggde de upp en regelbunden soptipps-besöks-verksamhet. När min syster och hennes kollega fyllde jämt med något års mellanrum slöt gubbarna upp och kom till kalasen! Riktigt häftigt!”

Kristen tro blir lätt en fråga om relationen mellan mig själv och Gud. Vi lägger stark betoning på bibelord som berättar att den som tror på Jesus inte ska förgås utan ha evigt liv. Att vi är individer bejakas. Men lyfter vi även fram att Gud älskade världen så, att Gud gav den sin ende son - och att det skedde för att världen skulle räddas genom honom? Båda perspektiven finns med i Johannesevangeliets tredje kapitel. Vill vi se helheten blir vår individuella frälsning beroende av världens frälsning. Vår tro blir inte ett försanthållande, inte en prestation och inte en bekännelse med ord. Vår tro blir att stå i det sammanhang som är föremål för Guds räddning, att vara med i hela den värld som Gud har planer för. Att vara och verka i världen, för Guds rike är vår uppgift som människor, det är vårt kall som kristna och det är vår räddning som individer.

Kyrkan är också utopisk, hon bär en framtidsbild av en generös, inbjudande och inkluderande gemenskap. Vi har tidigare refererat hur Paulus beskrev kyrkan som en kropp med många lemmar i 1 Kor 12 (också Gal 3:27-28, Kol 3:11, Rom 12:4). Det är en framtidsbild, men också ett "här och nu", något som sker i församlingarnas arbete när skillnader i kön, kultur, religion och status upphävs för medmännisklighetens skull.

I berättelserna från våra församlingar hotas inte gemenskapen man upplever med alla man arbetar med, ofta med radikala olikheter, av att Paulus ord på sätt och vis begränsar den gränsöverskridande gemenskapen till alla döpta. En församlingsmedarbetare berättar: *"Ett annat sätt att se kallelsen är genom identifikationen, det kunde varit jag, mitt barn, mitt liv, mitt öde. Och jag tänker att vi alla är lemmar i samma kropp, ingen är en ö, vi hänger ihop och hör ihop."* Paulus ord verkar av dessa församlingsmedarbetare tolkas utopiskt, som att kyrkan lever ett hopp om en rättvis och jämlik gemenskap som sträcker sig också utanför det som kan uppfattas som kyrkans gränser.

"Det vatten som vi döps med bär hela människosläktets historia. Det bär stora delar av jordens historia och förbinder oss med allt levande och med kosmos, som gav oss vattnet inkaplat i is. Att vara kyrka i vår tid är att bära och gestalta en särskild berättelse och den är en berättelse om det gemensamma", skriver Anna-Karin Hammar, präst och teolog. Författaren och teologen Olof Hartmans ofta använda tackbön efter nattvarden pekar också i denna riktning med strofen *"Uppenbara för oss ditt bords hemlighet: ett enda bröd och enda mänsklighet."* Sakramentens funktion är inte att begränsa Guds närvaro eller utestänga människor från gemenskap. Tvärtom, sakramenten pekar bortom sig själva mot den Gud som själv är kärlek.

Kyrkan som Kristi kropp är en gemenskap sammansatt och beroende av ett otal komplexa relationer. Att se det kan hjälpa oss när mänskliga rättigheter används för att bara hävda individens rättigheter men också identitetspolitiskt, när rätten till olikheter inom en grupp får stå tillbaka för krav som gruppen reser.

...syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

I ingressen till den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter används ett högtidligt språk om vad förklaringen bottenar i och syftar till, där står bland annat: *"Eftersom... skapandet av en värld där människorna åtnjuter yttrandefrihet, trosfrihet och frihet från fruktan och nöd har tillkännagivits som folkens högsta strävan"* och *"Eftersom erkännandet av det inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet och av deras lika och obestridliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen."* På engelska används istället för *"skapandet av en värld"*, *"the advent of a world"*. Ordet advent betecknar ju också i den kristna traditionen *ankomst* och används i samband med Jesus fredsfurstens ankomst i kyrkoårets Adventstid, men också på engelska om hans återkomst, hans *"second advent"*.

Den värld den Förklaringen syftar till påminner mycket om det vi i kristen tradition beskriver som den yttersta tiden, eskatologin, då Jesus ska komma tillbaka, då frihet, rättvisa och fred ska råda *"och Gud själv skall vara hos dem, och han skall torka alla tårar från deras ögon."* Upp 21:3-4. Förklaringen har på det sättet ett eskatologiskt språk, om ett kommande ideal som, kanske, kan uppnås genom reglerande juridik och juridiska institutioner. Här kan kristen teologi åter få fungera ideologikritiskt och varna för tron att vi kan nå detta perfekta tillstånd. När ingen människa enligt kristen tro är perfekt och när Gud är olik och mer än vi någonsin kan vara, kan inget av människan skapat system vara perfekt. Mänskliga rättighetspråket kan, liksom det kristna språket, bli totalitärt när det tror sig ha hittat den perfekta lösningen och inte är öppet för kritiska synpunkter och helt andra sammanhang än i vilket det skapades.

Å andra sidan kan människorättsspråket tala kritiskt mot varje kristen teologi som skapar så stora avstånd mellan idealet och den värld vi lever i att kristna flyr denna värld och dess utmaningar i en tro på en himmel där allt blir bra, *"you get pie in the sky when you die"*.

God teologi förmår hålla ihop och skapa samband mellan Guds slutmål och Guds idag. *"Vi kan vara maktlösa inför det stora – men måste använda den makt vi har. Vi kan inte utrota mörkret, bara fylla det med ljus"*, uttrycker en medarbetare i församling denna balans och en annan *"Hur kan jag eller vi levandegöra Guds rike här och nu i den situation vi är i?"*

Avslutning

Med vår trosbekännelse som ram har vi beskrivit några perspektiv på hur kristen tro motiverar till arbete för mänskliga rättigheter, tillit och demokrati. Använd gärna dokumentet och de samtalsfrågor som finns till det för att samtala om era egna motiv. Hittar ni andra motiv i vår tro? Finns det saker i den här texten ni inte håller med om? I tillit till att vi alla är Guds avbilder är ett sådant demokratiskt samtal och handlande kring tro och mänskliga rättigheter precis det som är textens syfte.

Lästips

Om mänskliga rättigheter

Den Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>

Om rättighetsbaserat arbete

Rättighetsbaserat arbete i kyrkorna - introduktion och metoder, Hanna Gerdes, Elisabeth Hjalmarsson, Carin Öjermo, Argument, 2012.

Rättighetsbaserat arbete inom Svenska kyrkan – en introduktion, Elisabeth Hjalmarsson Kyrkokansliet och Sensus

<http://www.diakoni.nu/wp-content/uploads/2013/12/R%C3%A4ttighetsbaserat-arbete-i-Svenska-kyrkan-2011.pdf>

Riktlinjer för ett människorättsbaserat arbetssätt inom Svenska kyrkans internationella arbete, Sofia Nordenmark och Carina Björnlund KS 2016/0562 <https://www.svenskakyrkan.se/filer/c9b9b910-09a0-43ef-8602-409e7114b2fa.pdf>

Svenska kyrkans portal för rättighetsbaserat arbete (länk xxxx)

Fördjupningstext om mänskliga rättigheter och Svenska kyrkans arbete, Jenny Ehnberg, (länk xxxx)

Om teologi och mänskliga rättigheter

Människors värde och värdighet – Om kristen människosyn, Björn Cedersjö, Sveriges Kristna Råd, 2019 <https://www.skr.org/material/manniskors-varde-och-vardighet-om-kristen-manniskosyn-24/#downloads>

Set the oppressed free – the church of Norway and human rights. Church of Norway council on ecumenical and international relations

https://kirken.no/globalassets/kirken.no/global/2014/dokumenter/menneskerettigheter_innmat_eng_korr2c.pdf

Putting God to rights – a theological reflection on Human Rights Christian Aid, Susan Durber, https://www.christianaid.org.uk/sites/default/files/2017-08/putting-god-to-rights-report-june-2016_0.pdf

Barnets mänskliga rättigheter i kyrkan, Lars H Gustafsson, Verbum, 2016.

Annan teologi i relation till texten

Uppenbara för oss ditt dops hemlighet, ett enda vatten, en enda mänsklighet, Anna-Karin Hammar, <https://blogg.svenskakyrkan.se/livetisvenskakyrkan/2010/10/03/uppenbara-for-oss-ditt-dops-hemlighet-%E2%80%93-ett-enda-vatten-och-en-enda-mansklighet/>

Ljus av ljus - läsning av en kristen bekännelse, Ola Sigurdsson tillsammans med Sune Fahlgren, Antje Jackelén, Werner G Jeanrond, Johnny Jonsson, Birgitta Westlin, Verbum 1998.

Rowan Williams's Political Theology: Multiculturalism and Interactive Pluralism, Mark D Chapman, <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/DF80F6A54014C1B020CA2407A5BCA324/S1740355309000072a.pdf/rowan-williams-s-political-theology-multiculturalism-and-interactive-pluralism.pdf>